

WIELCY LUDZIE KOŚCIOŁA

Piotr Stefaniak

KONSTANCJA
KSIĘŻNA HALICKA

Wydawnictwo WAM
Kraków 2011

WIELCY LUDZIE KOŚCIOŁA

Komitet redakcyjny

prof. dr hab. Henryk Pietras SJ

Jarosław Naliwajko SJ

Polecamy:

ks. Mirosław Pacuszkiewicz SJ: ANDRZEJ BOBOLA
Dariusz Kowalczyk SJ: KARL RAHNER
Tadeusz Sieratowicz: MIKOŁAJ KOPERNIK
ks. Waldemar Turek: TERTULIAN
Marek Ingłot SJ: JAKUB WUJEK
Marek Ingłot SJ: KAROL ANTONIEWICZ
Sławomir Bralewski: KONSTANTYN WIELKI
Henryk Pietras SJ: ORYGENES
Tadeusz Zychiewicz: IGNACY LOYOLA
Anna Pener: JAN HUS
Marek Sokółowski SJ: KLAUDIUSZ LA COLOMBIÈRE
Anna Pabóg-Lenartowicz: ŚWIĘTY WOJCIECH
Stanisław A. Sroka: KRÓLOWA JADWIGA
Zdzisław Kijas OFMConv.: ŚWIĘTY BONAWENTURA
Piotr Kosyła: KATARZYNA SIENENSKA
Jerzy Wolak: HENRYK VIII
Krzysztof Homa SJ: SZAWŁĘ Z TARSU
Teresa Wołańska: JUSTYNIAN WIELKI
Stanisław Grzybowski: JAN DŁUGOSZ
Jakub Gorczyca SJ: EDYTA STEIN
ks. Kazimierz Panuś: ŚW. MARCIN Z TOURS
Waldemar Ceran: TEODOZJUSZ WIELKI
ks. Antoni Żurek: CEZARY Z ARLES
Mikołaj Olszewski: TOMASZ Z AKWINU
ks. Tomasz Jelonek: ŚWIĘTY HIERONIM
Tadeusz Sieratowicz: GALILEUSZ
ks. Jerzy Pałucki: AMBROŻY Z MEDIOLANU
ks. Arkadiusz Nocoń: JAN KASJAN
Henryk Paprocki: FOCJUSZ
Stanisław Grzybowski: MARCIN LUTER
Marek Wójciszewski SJ: HENRI DE LUBAC
Tomasz Dąbek OSB: ŚW. BENEDYKT Z NURSJI
Andrzej Zajac OFMConv.: ŚWIĘTY FRANCISZEK
Stanisław Ziemiński SJ: SUAREZ
ks. Kazimierz Panuś: ŚWIĘTY PATRYK
Antoni Kiełbasa SDS: JADWIGA ŚLĄSKA
ks. Jarosław Słot: JAKUB Z PARADYZA
Czesław Drązek SJ: JAN BEZYZYM
Wiesław Szymona OP: MISTRZ ECKHART
Janusz Smółucha: GIROLAMO SAVONAROLA
Jan Andrzej Spiech OP: ŚWIĘTY DOMINIK
ks. Kazimierz Panuś: HENRYK LACORDAIRE
Zygmunt Kowalczuk: KARDYNAŁ M. H. LEDÓCHOWSKI
ks. Eligiusz Piotrowski: HANS URS VON BALTHASAR
ks. Jan Kracik: GRZEGORZ VII
Michał Rożek: ŚWIĘTY BRAT ALBERT
ks. Kazimierz Panuś: ŚWIĘTA KINGA
Wiesław Dawidowski OSA: ŚWIĘTY AUGUSTYN
Krzysztof Rafał Prokop: WINCENY KADŁUBEK

ks. Kazimierz Panuś: ŚW. LEON WIELKI
Stanisław Cieślak SJ: ŚW. FRANCISZEK KSAWERY
ks. Kazimierz Panuś: ŚWIĘTY JAN VIANNEY
Andrzej Nawrocki: PELAGIUSZ
ks. Kazimierz Panuś: ŚW. FRANCISZEK SALEZY
Zbigniew Kadłubek: ŚW. PIOTR DAMIANI
ks. Andrzej Witko: ŚWIĘTA FAUSTYNA
Andrzej Bobuchowski: JAN SARKANDER
ks. Kazimierz Panuś: BŁ. ANIELA SALAWA
ks. Norbert Widok: GRZEGORZ Z NAZJANZU
ks. Kazimierz Panuś: PIOTR SKARGA
Jan Poplatek SJ: ŚW. MELCHIOR GRODZIECKI
Andrzej Bobuchowski: JAN NEPOMUCEN
ks. Antoni Żurek: STANISŁAW ZE SZCZEPANOWA
ks. Kazimierz Panuś: ŚWIĘTA ELŻBIETA
Jan Andrzej Spiech OP: ŚWIĘTY WACŁAW
Tatiana Krynicka: IZYDOR Z SEWILLI
Krzysztof Rafał Prokop: ŚW. RAFAŁ KALINOWSKI
Michał Rożek: KARDYNAŁ SAPIEHA
Jan Andrzej Spiech OP: ŚWIĘTY JACEK ODROWĄŻ
ks. Kazimierz Panuś: PIUS XII
Wiesław Dawidowski OSA: ŚWIĘTA RITA
Krzysztof Rafał Prokop: KARDYNAŁ STANISŁAW HOZJUSZ
Andrzej Bobuchowski: AGNIESZKA CZESKA
Stanisław Cieślak SJ: KARDYNAŁ ADAM KOZŁOWIECKI
Krzysztof Rafał Prokop: ŚWIĘTA MONIKA
Krzysztof Rafał Prokop: ŚW. KAZIMIERZ JAGIELLONCZYK
ks. Piotr Karpiniński: KARDYNAŁ JOHN HENRY NEWMAN
Stanisław i Małgorzata Dziedzic: OJCIEC SERAFIN KASZUBA
Agnieszka Kijewska: MIKOŁAJ KUZAŃCZYK
ks. Antoni Żurek: ŚWIĘTY BAZYLI WIELKI
Krzysztof Rafał Prokop: JOANNA D'ARC
ks. Kazimierz Panuś: BŁ. EDMUND BOJANOWSKI
Krzysztof Rafał Prokop: ŚW. KAROL BORMEUSZ
Krzysztof Rafał Prokop: ADAM NARUSZEWICZ
Bp Andrzej Dziuba: KARD. STEFAN WYSZYŃSKI
Stanisław Cieślak SJ: BŁ. RUPERT MAYER SJ
Stanisław Szczur: JAN XXII
ks. Jan Sochoń: BŁ. KS. JERZY POPIELUSZKO
Piotr Stefanik: BŁOGOSŁAWIONA JOLENTA
Agnieszka Kijewska: BOECJUSZ
Wojciech S. Magdziarz: KARDYNAŁ RICHELIEU

W przygotowaniu:

Paweł Zajac OMI: ŚW. EUGENIUSZ DE MAZENOD

© Wydawnictwo WAM, 2011

Redakcja
Anna Papierz

Projekt okładki
Jadwiga Mączka

Na pierwszej stronie okładki
wykorzystano obrazek dewocyjny rytowany przez W. Leopolskiego
i drukowany w Krakowie w drukarni W. Jaworskiego
w drugiej połowie XIX w.
Egzemplarz pochodzi ze zbiorów klasztoru Księży Jezuitów w Krakowie.
Na stronie czwartej okładki - ilustracja autora.

ISBN 978-83-7505-552-8

NIHIL OBSTAT. Przełożony Prowincji Polski Południowej Towarzystwa Jezusowego
ks. Wojciech Ziółek SJ, prowincjał, Kraków, 10 maja 2010 r., l.dz. 86/2010.

WYDAWNICTWO WAM
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków
tel. 12 62 93 200 • faks 12 42 95 003
e-mail: wam@wydawnictwowam.pl
www.wydawnictwowam.pl

DZIAŁ HANDLOWY
tel. 12 62 93 254-256 • faks 12 43 03 210
e-mail: handel@wydawnictwowam.pl

KSIĘGARNIA INTERNETOWA
tel. 12 62 93 260, 12 62 93 446-447
faks 12 62 93 261
e.wydawnictwowam.pl

Drukarnia Wydawnictwa WAM
ul. Kopernika 26 • 31-501 Kraków

Spis treści

Wprowadzenie	5
W kręgu Arpadów	10
Dzieciństwo w cieniu najazdu tatarskiego	14
Ręka królowy	19
Daniel halicki i jego władztwo na Rusi (1211–1264)	22
Małżonka władcy halickiego Daniela	28
Wdowieństwo	36
U siostry Kingi w jej klasztorze starosądeckich klarysek	45
Tercjarka dominikańska	50
Pomyłki historyków i dziejopisarzy dotyczące losów Konstancji	60
Kult bł. Konstancji	68
Ikonografia bł. Konstancji	73
Sylwetka duchowa	78
Zakończenie	84
Bibliografia	88

Wprowadzenie

Nasza *błogosławiona* (piszę to w kursywie, bo nie była formalnie beatyfikowana, lecz od XIV w. tak ją nazywał pobożny lud), która w dzisiejszych czasach pozostaje omal nieznaną, żyła równoległe (albo omal równocześnie) z takimi wielkimi świętymi niewiastami, jak jej siostry św. Kinga, Małgorzata i Jolenta czy ciotka, św. Elżbieta Węgierska, oraz dalsze krewne, św. Jadwiga Śląska, św. Agnieszka praska i jej siostra, świątobliwa Anna Przemyślidówna, żona Henryka Pobożnego, księcia wrocławskiego, a także bł. Salomea. Koleje życia każdej z tych świętych feudalnych dam da się prześledzić także w losach naszej tajemniczej błogosławionej, Konstancji, królowny węgierskiej z domu Arpadów, która uświęciła się na ziemi ruskiej, zwłaszcza w Chełmie i we Lwowie.

Nie wahajmy się nazwać Konstancji zwornikiem między chrześcijańskim Zachodem i Wschodem Europy. Była kimś, komu jasno wskazano rolę do odegrania. I choć początkowo nie stanowiła o sobie, to gdy dorosła, wypełniła tę rolę najznakomiciej, jak umiała. Stała się promotorką cywilizacji łacińskiej na zachodnich rubieżach prawosławia. Była niestrudzoną misjonarką-ewangelizatorką. Na teren swego księstwa zaprosiła ubogich głosicieli Słowa Bożego, zorganizowanych w struktury braci pielgrzymujących, czyli peregrynantów z zakonów franciszkanów i dominikanów. Należy także wskazać jej kluczową rolę w dyplomatycznym doprowadzeniu w Księstwie Halickim do unii prawosławia z Kościołem Rzymskokatolickim w połowie XIII wieku oraz w złożeniu rzymskiego wyznania wiary przez małżonka, księcia Daniela Halickiego, który następnie został ukoronowany przez legata papieskiego Opizona.

Pochylmy się nad jej determinacją i wytrwałością w dalekosiężnej misji wprowadzenia Księstwa Halickiego do rodziny narodów europejskich o zachodnim obliczu cywilizacyjnym. I choć z jednej strony miała być rzeczniczką interesów madziarskich na Rusi, to potrafiła swojej roli

---

nadać wymiar bardziej uniwersalny i nieograniczony chwilowymi rozsadami politycznymi. Tak, Konstancja stała się ewangelizatorką narodu, do którego posłał ją *król bardzo chrześcijański*, jak papież nazywał jej ojca, Bélé IV. Umiała w równej mierze być skuteczną, jak dyskretną w swym działaniu.

Spełniając wielkie role polityczne, Konstancja była zwyczajną księżną, panią feudalną. Potrafiła tonować Daniela, gdy ten z zapalczywością karał swych politycznych przeciwników albo zwykłych mniej lub bardziej groźnych rzezimieszków. Wypracowała sobie, i to od najmłodszych lat, ważną pozycję na dworze oraz swój prywatny autorytet. Wszak była czysta jak żona cezara, zawsze poza jakimikolwiek podejrzeniami. Wiodła życie klarowne i dla wszystkich czytelne. Jego specyfiką, zupełnie dla nas współczesnych niezrozumiałą, choć dla jej pokolenia całkiem naturalną, było to, że choć wyszła za mąż, to nigdy nie doszło do konsumpcji tego małżeństwa. Otóż Konstancja, zapatrzona w swą siostrę, św. Kingę, zażyła sobie trwać w białym związku. Miała za sobą wszak i inne przykłady, choćby cesarzowa rzymska św. Kunegunda, żona św. Henryka, czy stadło jej stryja, księcia chorwackiego Kolomana i jego małżonki bł. Salomei Piastówny.

Nie przykładajmy więc miary naszych czasów do średniowiecza, tylko zobaczmy Konstancję w pełnym świetle jako kobietę, która umiała przeforsować swój styl życia, wnieść nowy powiew do polityki męża, nadać swój ton w funkcjonowaniu państwa. Była bezsprzecznie indywidualistką, a nawet rzecz by można feministką (ale tylko taką z najwyższej półki), gdyż poznała wartość kobiecości i umiała jako kobieta zaistnieć w społeczeństwie oraz wyrzec na nie decydujący wpływ, bez przywdziewania zmaskulizowanych póz.

Postać Konstancji naturalnie wpisała się w nowy model świętości, który zakorzenił się i wydał dorodne owoce właśnie w XIII wieku. Podobnie jak św. Elżbieta z Turyngii, Jadwiga Śląska, Salomea czy własne trzy siostry, nasza błogosławiona pozostaje reprezentantką uaktywnionego środowiska świeckich w Kościele – sprawa choćby promocji misji katolickich w księstwie. Podobieństwo losów: małżeństwo, wdowieństwo i zanurzenie w środowiska klasztorne było także udziałem Konstancji.

To ona, mimo że zmarła ponad siedemset lat temu, ma wiele nam współczesnym do przekazania. Przede wszystkim to, że umiała podejść do

---

życia takiego, jakim ono jest. Nie robiła tragedii, że zamieniła ciepłe równiny węgierskie na chłodne stopy i lasy Rusi. Zwyczajnie zaczęła starać się o przemianę księstwa, które stało się jej ojczyzną. Podjęła się roli niebywalej: wraz ze swoimi siostrami: Kingą, Jolentą i Elżbietą, stała się gwarantką pomyślnego rozwoju ekonomicznego, kulturalnego i społecznego w Europie środkowej. Współtworzyła w dostępnym sobie wymiarze oazę pokoju i dobrobytu, która sięgała od wybrzeża Bałtyku, poprzez równiny Wielkopolski, wzgórza Małopolski, moczary Rusi aż po tereny Węgier, Siedmiogrodu, Chorwacji i Bawarii.

To wszystko, w czym wzięła w swoim życiu udział, predysponuje osobę Konstancji do tego, by warto było dziś poznać dzieje jej życia i owoce jej służby, którą podejmowała z uwagi na swą miłość do Boga. A zawsze była wpatrzona w Jego Oblicze i Chrystus nieustannie pozostawał dla niej inspiracją. Nie dziwi więc fakt, że zaraz po śmierci opowiadano o niej szeroko, iż we Lwowie łaskami słynie...

W kręgu Arpadów

W dniu 26 października 1235 r. zmarł pięćdziesięciodziewięcioletni Andrzej II, od 1205 r. król Węgier oraz *rex Galiciae et Lodomeriae* (od 1206 r.). Pozostawił po sobie licznych potomków: Annę Marię (1204–1237), żonę Iwana Ase-na II, cara Bułgarii; Béłę IV (1206–3.05.1270); Elżbietę (1207–10.11.1231), późniejszą wielką świętą, małżonkę Ludwika IV landgraфа Turyn-gii; Kolomana (1208–po 11.04.1241), żonatego z bł. Salomeą Piastówną; Andrzeja (1210–1234) ożenionego z Heleną Nowogrodzką; i Wiolan-tę (1215–12.10.1251), żonę Jakuba I Ara-gońskiego.

Owdowiała wówczas młoda trzecia żona Andrzeja II, Beatrycze d'Este, która miała w zwy-czaju nieboszczykowi królowi przyprawiać rogi,

czego owocem był urodzony w 1236 r. Stefan (1236–10.04.1271), Pogrobowcem zwany.

Zanim zmarł, Andrzej II niezwykle kurczo-wo trzymał się władzy i mimo postępującej nieudolności nie chciał do rządów dopuścić swych synów, zwłaszcza najstarszego Béli, który po buntach oraz usilnych zabiegach uzyskał tytuł *rex iunior* i objął władzę w Siedmiogrodzie. Gdy zatem na jesieni 1235 roku zmarło się królowi, opustoszały tron przejął jego pierworodny syn i następca, dwudziestodziewięcioletni Béla IV, zwany Wielkim. Jeszcze tego roku korona św. Stefana spoczęła na jego skroniach. Także diademem królewskim ozdobiona została jego małżonka, cesarzówna bizantyńska, Maria (1205/6–1270), córka Teodora I Laskarisa, bazileusa Nikai w Azji Mniejszej.

W momencie gdy król obejmował władzę, był ojcem trzech córek, które mu urodziła Maria, mianowicie: Anny, Małgorzaty (starszej) i Kingi, późniejszej świętej. W 1236 r. doczekał się kolejnej córki, Elżbiety, a potem co rok to prorok: Katarzyna, Konstancja i Stefan, bardzo upragniony chłopiec – następca tronu. Na koniec parze monarszej urodziły się jeszcze: Małgorzata (w 1242), Jolenta (1244) i Béla (1245).

W 1238 r. na obszar Węgier napływały zagony koczowniczego ludu pasterskiego, Kumani, czyli Połowcy. Uciekając przed Tatarami, którzy ich wygnali z ich ziem, trafili na wschodnie rubieże państwa Béli IV. Ten mądry władca obmyślił zatem z nimi sojusz, udzielił azylu, a ich chanowi Kutenowi zaproponował, aby ten swą córkę wydał za męża za jego pierworodnego syna Stefana. Jako gorliwie dbający o chwałę Bożą monarcha, doprowadził do chrystianizacji narodu Połowców. Miał więc w owym czasie wiele sukcesów na niwie polityki, zwłaszcza że udało mu się odzyskać utracone przez ojca tereny i wcielić je na powrót do Węgier. Pomyślność ujawniła się także w życiu osobistym Béli IV: na świat przyszły mu kolejne dzieci, szósta Konstancja i siódmy, acz pierworodny, syn i następca tronu, Stefan.

W 1238 roku na którymś z zamków królewskich, może w Szekesfehervár, czyli w Stołecznym Białogrodzie, jak się o tym mieście przyjęło mówić po polsku, albo w Pożoniu (dzisiejszej Bratysławie) – a może zupełnie gdzie indziej, bo dwór średniowiecznym zwyczajem się przenosił, by król mógł swobodnie doglądać kraju i sprawować w nim realną władzę, w tym administracyjną – królowa Maria Laskaris wydała na

---

świat swe szóste dziecko, kolejną dziewczynkę, której nadano dostojne imię Konstancja (może po Konstancji, królowej czeskiej i siostrze dziada, a może z uwagi na bizantyńskie pochodzenie matki, która odwołała się do pamięci o cesarzu Konstantynie Wielkim i jego świętej córce – któż to dziś dociecze?). Podczas chrztu świętego, którego ceremonia na dworze Béli IV opierała się na tradycji Wschodu, niemowlęciu podano Pokarm Niebieski, czyli Ciało i Krew Pańską.

Przez dwa i pół lata beztrósco upływało dzieciństwo Konstancji na zabawach z rodzeństwem pod czułym okiem całego sztabu opiekunek, matek i dam dworu. Jednak błogie przebywanie w pałacowych komnatach skończyło się wraz z brutalnym wtargnięciem w dzieciństwo królewskich potomków widma łun i pożarów, zwiastujących najazd tatarski.